

УДК 330.101.8

О.В.Костючик, аспірант, Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана, м. Київ

ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ СУЧАСНОГО ТИПУ ЕКОНОМІКИ І СУСПІЛЬСТВА ТА ЙОГО ПРЕДСТАВЛЕННЯ У НАУКОВИХ КОНЦЕПЦІЯХ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ століття

Взаємозв'язок суспільства та економіки є ключовим фактором забезпечення суспільного розвитку. Разом із тим, дослідження суспільства як середовища розвитку людини є невід'ємним процесом на шляху до забезпечення ефективної державної політики у соціальній, економічній та інших сферах. Автором враховано неоднорідність процесу суспільного розвитку, досліджено відображення його сучасного стану у науковій думці, а також зроблено спробу запропонувати інтегральну теорію сучасного стану економіки та суспільства на основі найважливіших положень існуючих наукових праць.

Ключові слова: *постіндустріальне суспільство, інформаційне суспільство, суспільний розвиток.*

Людина та її всебічний економічний, соціальний та духовний розвиток, забезпечення честі, гідності, свободи діяльності та переконань є головною метою діяльності будь-якої економічної та політичної системи як національного так і міжнародного масштабу. Держава за допомогою системи влади гарантує вільний розвиток людини у системі суспільства, реалізацію її економічних прав і свобод, але разом із тим, визначає, що в свою чергу, людина «має обов'язки перед суспільством, в якому забезпечується вільний і всебічний розвиток її особистості» [4, с.9]. Саме тому тісний взаємозв'язок та органічний розвиток людини і суспільства є ключовою передумовою забезпечення сталого розвитку на усіх рівнях.

Разом із тим, незважаючи на важливість та визначені у наукових колах напрямки дослідження, вивчення стану суспільних процесів на сучасному етапі не є повним та структурований, що б дозволило отримати єдину наукову теорію, яка б класифікує Сукупність процесів економічного, соціального, культурного характеру, що у сучасному світі.

Ключовою проблемою низького рівня дослідження стану суспільства у нашій державі є слабкий рівень організації цього інституту, недосконалість економічних реформ що як відомо ідуть в ногу із суспільними, а також відсутність юридичного правового середовища взаємодії суспільства та влади. Громадянське суспільство, яке особливо в умовах трансформаційної економіки повинне стати фундатором суспільно-економічних змін в Україні вступає у конфронтацію із діючою владою, яка невбачає у ньому платформу для реалізації реформ.

Проблема недостатнього рівня дослідженості сучасного суспільства у світовому масштабі значною мірою спричинена динамічними змінами, що відбуваються як в економічному, так і у суспільному житті розвинутих країн Заходу в цілому, що значною мірою не дозволяє зафіксувати ту чи іншу систему теоретичних уявлень та поширити її на всю вісь суспільно-економічного розвитку другої половини ХХ та початку ХХІ століття.

Це приводить до виникнення низки теоретичних концепцій, сутнісною основою яких стало дослідження нового періоду суспільного розвитку, а суттєвою особливістю стало використання префікса «пост» для означення теперішнього стану суспільства. Із найбільш популярних визначень можемо зазначити такі як «постбуржуазне суспільство», «посткапіталістичний устрій», «постпідприємницьке» або «постринкове суспільство» та інші поняття, що визначалися навколо визнання за сучасним їм соціальним станом посттрадиційного, постцивілізаційного, і навіть постісторичного характеру [1, с.12]. Провідними науковими концепціями, що описують сучасний стан економіки та суспільства є такі:

1. Концепція інформаційного суспільства. Визначає акцент на інформатизації як рушійній силі економічних та суспільних змін. Рисами, що відрізняють інформаційне суспільство згідно цієї теорії є підвищення ролі інформації і знань в житті суспільства, створення глобального інформаційного простору, який забезпечує ефективну інформаційну взаємодію людей та їх доступ до світових інформаційних ресурсів.

Відповідно, інформаційний тип економіки у найбільш більш узагальненому баченні визначається як такий, де процес комп'ютеризації дасть доступ до надійних джерел інформації, позбавить їх від рутинної роботи, забезпечить високий рівень автоматизації виробництва.

2. Концепція постмодерніті. Сутнісною характеристикою цієї теорії є протиставлення діючого порядку та суспільства минулому, неприйняття його основоположних принципів, протиставлення суспільства нових можливостей суспільству обме-

женої свободи. Іншими словами, постмодерністи надавали виняткового значення сучасному, і відкидали минулий історичний досвід, чим відразу прирікали себе на протиріччя. Противниками цієї теорії вважається, що модерніти визначається як епоха, що відкидає саму ідею суспільства, і замінює її ідеєю постійних соціальних змін.

Стосовно економічної складової, то дана теорія розширює рамки суспільного виробництва, до якого включаються всі сторони життя людини, в тому числі і споживання матеріальних та нематеріальних благ. Однак аналізується не стільки їх споживання, скільки статусні і культурні форми прогресу та його відмінність від попередніх форм.

3. Теорія постіндустріального суспільства. Основою концепції є в першу чергу оцінка нової економічної та суспільної системи, поштовх до формування якої спричинило економічне зростання 50-60-х років, що супроводжувалось реформуванням соціальної сфери, результатом чого стало значне підвищення добробуту населення західних країн, і різким підвищенням ролі науки і технологій у всіх сферах суспільного життя. Застосування досягнень науково-технічного прогресу змінило структуру виробництва і зайнятості в економіці; зростання добробуту викликало перегляд традиційних матеріалістичних цінностей, а збільшена роль науки і освіти висунули розвиток особистості на місце одного з основних соціальних пріоритетів [3, с.14]. Постіндустріальне суспільство визначається як кінцевий виток еволюційного розвитку у відповідності з відомою періодизацією Е.Тоффлера, за якою увесь суспільний розвиток поділяється на три етапи - до індустріальний, індустріальний та постіндустріальний.

Таким чином, аналіз наукової думки у сфері дослідження економічних та суспільних процесів показує, що у науці ще немає чіткого взаємозв'язку економічних та суспільних категорій, органічної єдності суспільства та економіки.

У процесі виділення єдиної теорії заслуговує на увагу варіант конвергенції ідей постіндустріального та інформаційного суспільства, який присутній у пізніх дослідженнях Д. Белла, засновника теорії постіндустріального суспільства. Якщо в первинних його працях [1] електронно-обчислювальна техніка розглядалася лише як одна з важливих наукомістких галузей, то в пізніших [2] провідне значення надається конвергенції електронно-обчислювальної техніки з економічними та суспільними механізмами. «У наступному столітті, - стверджує Д. Белл, - вирішальне значення для економічного та соціального життя, для способів виробництва знання, а також для

характеру трудової діяльності людини набуває становлення нового соціального устрою, що базується на телекомунікаціях» [2, с.330].

Таким чином, сучасне суспільство можна визначити як результат еволюції системи економіки і суспільства на базі до індустріального та індустріального типу, у якому пріоритет перейшов від виробництва товарів до надання послуг, головними виробничими факторами являються інформація та знання, рушійною силою економіки є наукові розробки, а найбільш необхідними якостями - рівень освіти, креативність та обізнаність працівників. Разом із тим, його наукове осмислення в силу постійних змін ще потребує вдосконалення, в тому числі, і для вітчизняної економічної теорії та практики.

Список використаних джерел

1. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования Пер. с англ. под ред. В.Л.Иноземцева. - М., 1999.
2. Белл Д. Социальные рамки информационного общества // Новая технократическая волна на Западе. Под ред. П. С. Гуревича. - М., 1988.
3. Иноземцев В Л. Современное постиндустриальное общество: природа, противоречия, перспективы. Учебное пособие. - Москва: Логос, 2000.
4. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. - К. : Інформаційно-видавниче агентство «ІВА». - 52 с.
5. Тоффлер Э. Третья волна: Пер. с англ. / Э. Тоффлер. - М.: АСТ, 2004.

Annotation. The relationship between economy and society is a key factor of social development. However, the research of society as an background of human activity is an essential process towards ensuring effective state policy in the social, economic and other spheres. Author takes into account all the heterogeneity of social development, shows its explanation in the economic thought and attempts to offer an integrated theory of the modern economy and society condition based on the most important statements of existing economic works.

Key words: *postindustrial society, information society, social development.*